

ATLAS MAIOR

De Duitse uitgeverij Taschen heeft de vier eeuwen oude Atlas maior opnieuw uitgebracht. De teksten zijn van de Nederlander Peter van der Krogt.

Het boekwerk telt 596 pagina's op A3-formaat. Er zitten driehonderd kaarten in, waarvan sommige kunnen worden uitgevouwen.

Kosten noch moeite zijn gespaard voor nieuwe Atlas maior

Groots en kleurrijk

Duitse uitgever brengt zeventiende-eeuwse Atlas maior opnieuw uit

HANS VAN DEN HAM
UTRECHT

Wat Peter van der Krogt dacht toen hij nieuwe Atlas maior voor het eerst in boekvorm zag? „Groot, kleurrijk, indrukwekkend.” Maar toch: nooit een oude uitgave naast een nieuwe leggen, zegt hij, want het blijft appels met peren vergelijken.

Het zeventiende-eeuwse origineel - ondertitel: De grootste en schoonste atlas, die ooit verschenen is - is onovertroffen. De recente uitgave van het Duitse Taschen Verlag is echter ook prachtig. 596 pagina's op A3-formaat. Met driehonderd kaarten die soms kunnen worden uitgevouwen tot poster. Bijna overdreven, vindt Van der Krogt, die de begeleidende teksten voor de atlas schreef. Maar het origineel heeft een groot nadeel: de nog bestaande exemplaren zijn niet binnen handbereik voor elke wetenschapper, laat staan voor de vele liefhebbers. En die zijn er genoeg, weet Van der Krogt. „Want bijna iedereen houdt van landkaarten.”

Door de inspanningen van Taschen kunnen geleerden én hobbyisten tegen een redelijke vergoeding de remake aanschaffen. Niet toevallig dat de atlas net vóór de kerst op de markt komt. Taschen gebruikte als basis voor heruitgave een versie van de Atlas maior uit de Oostenrijkse nationale bibliotheek in Wenen. Oprichter Benedikt Taschen zelf selecteerde de kaarten, kosten noch moeite werden gespaard.

De cijfers

- Toen:
- 1662-1672 productieperiode
 - 4 uitgaven: Latijn, Nederlands, Frans, Spaans
 - 9 tot 12 banden
 - 450 gulden
 - 20.000 euro omgerekend
 - 1550 exemplaren (schatting)
 - 5,4 miljoen pagina's
 - 950.000 afdrucken van koperplaten
 - 9500 mandagen werk
 - 407 dagen drukken

- Nu:
- 2005 Taschen Verlag
 - ISBN 3-8228-4680-5
 - 594 bladzijden
 - 300 kaarten
 - 150 euro

Niet geheel onverwacht kwam Taschen voor de begeleidende teksten in Utrecht uit. Wetenschapper Van der Krogt verbleef de afgelopen 25 jaar met regelmaat in de Weense bibliotheek. „Daar kennen ze me. Toen Taschen vroeg of ze iemand wisten die de tekst zou kunnen schrijven, hebben ze hem doorverzeven.”

Hoewel exemplaren Taschen van de nieuwe atlas op de markt zet, is geheim. Ook Van der Krogt weet het niet. „Maar zo'n boek maak je niet om er vijfhonderd te drukken.”

Sommige kaarten zijn drie keer uitgegroot en toch haarscherp. „Je ziet daarvoor perfect het oude handwerk. Geen twee getekende bergjes zijn hetzelfde.”

Titelpagina geographia Blaviana, oftewel de geografie van uitgever Blaeu. Moeder aarde Cybele is te zien, met naast de wagen de personificaties van de vier continenten.

Deskundige

Amsterdamse strijd om beste atlas

Centrum van de wereld: dat was Amsterdam in de zeventiende eeuw, zeker op het gebied van landkaarten en atlassen. Zonder concurrentie. De Atlas maior was het sluitstuk van een periode.

Om politieke, militaire en economische redenen groeide vier eeuwen geleden de behoefte aan goede kaarten. De strijd om de beste atlas

speelde zich binnen de Amsterdamse grachtengordel af. Het was vader en zoon Blaeu versus Johannes Janssonius, nota bene burens van elkaar. Een harde concurrentiestrijd, die echter nooit persoonlijk werd. Ze kochten namelijk ook kaarten van elkaar, wat doet vermoeden dat het geen gezworen vijanden waren. Geen van beide

uitgevers zag overigens ooit nieuw land of tekende zelf een kaart.

Ze gebruikten oude kaarten of atlassen, zetten hun correspondenten in andere landen aan het werk of kopieerden materiaal van collega-uitgevers.

Het uitgeven leverde goed geld op. De drukkerij van Blaeu aan de Bloemgracht

was zelfs de grootste ter wereld. Toen Joan Blaeu zijn vader in 1638 opvolgde had hij voldoende geld en vooral visie om op de ingeslagen weg verder te gaan.

Doel: de beste en dus meest uitgebreide atlas maken. Met zijn Atlas maior, goed voor 596 gebundelde kaarten, gaf hij zijn concurrent definitief het nakijken.

Van der Krogt

Altijd al een spitter

Zonder denigrerend te willen zijn, maar zijn werk voor de Atlas maior was 'een tussendoortje'. Binnen een maand had Peter van der Krogt de tekst op zijn scherm staan. „Dat kon alleen zo snel omdat ik al meer dan tien jaar bezig ben met atlas- sen.”

Van der Krogt vult zijn dagen namelijk met onderzoek naar de geschiedenis van de cartografie. Leuk om te doen, zegt hij tevreden, altijd 'een spitter' geweest.

Betekent de Atlas maior zijn hoogtepunt als wetenschapper? Nee dus. Dat moet de Koeman's Atlantes Neerlandici worden, de bibliografie van in Nederland uitgegeven atlassen, waaraan hij sinds 1990 werkt. Als dat project klaar is, is zijn pensioen nabij.

Blaeu spreekt

(...)ik bied hier een Geografie, die in alle opzichten voltooid is, voor zover dat mogelijk is bij een onderneming die nooit af is(...).

(...)met behulp daarvan (geografische kaarten, red) krijgen wij thuis onder ogen hetgeen zich buiten en op grote afstand bevindt: we overschrijden onbegaanbare bergen, steken zonder risico zeeën en rivieren over, trekken zonder leettocht over de wereld, (...) met talloze uitzichten en ontroerende momenten. In onze drukkerij, Joan Blaeu, 1 januari 1665

Drie van de driehonderd kaarten, die zijn te bewonderen in de heruitgave van de Atlas maior, verzorgd door de Duitse firma Taschen. Het boekwerk gaat 150 euro kosten.